

ISSN 2076-1554

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

 Гілея

Науковий вісник

Випуск 184-185 (№ 5-6)

Київ – 2023

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації: серія KB № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:

Вченої ради Українського державного університету ім. Михайла Драгоманова
(протокол № 07 від 29 червня 2023 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Відповідальний редактор:

Іванець Н. В., завідувач Навчально-наукової лабораторії «Соціальна філософія, філософія освіти та освітня політика» (Український державний університет імені Михайла Драгоманова)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Український державний університет імені Михайла Драгоманова)

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Український державний університет імені Михайла Драгоманова)

Гуменюк Б. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Український державний університет імені Михайла Драгоманова)

Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

Куйбіда В. С., д-р наук з державного управління, канд. юридичних наук, проф., (Україна, президент Всеукраїнської асоціації магістрів державного управління)

Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України)

Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України)

Редакційна колегія з філософських наук:

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Глушко Т. П., д-р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Кивлюк О. П., д-р філос. наук, проф. (Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»)

Павченко Л. М., канд. філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Шиндаулова Раушан, д-р філос. наук (Казахстан, Казахська національна консерваторія імені Курмангазі)

Ярошенко А. О., д-р філос. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Редакційна колегія з політичних наук і публічного управління та адміністрування:

Андрущенко Т. В., д-р політ. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент), (Литва, Маріямполь)

Бєбик В. М., д-р політ. наук, канд. психологічних наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України)

Куйбіда В. С., д-р наук з державного управління, канд. юридичних наук, проф., (Україна, президент Всеукраїнської асоціації магістрів державного управління)

Новакова О. В., д-р політ. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Тімашова В. М., д-р політ. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Редакційна колегія з історичних наук:

Андрушишин Б. І., д-р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Гуменюк Б. І., д-р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Євтух В. Б., д-р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Макарчук С. С., канд. іст. наук, доц., керівник (Миколаїв, Обласний центр пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності)

Мелешенко Т. В., канд. іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Потильчак О. В., д-р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф. (Український державний університет ім. Михайла Драгоманова)

Гілея: науковий вісник. – К. : «Видавництво «Гілея», 2023. – Вип. 184-185 (№ 5-6). – 119 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

© Редакційна колегія, 2023

© Автори статей, 2023

©Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023

© Українська академія наук, 2023

ISSN 2076-1554

Ukrainian State University named after
Mykhailo Drahomanov

Academy of Sciences of Ukraine

Publishing House Hileya

Hileya
SCIENTIFIC BULLETIN

Volume 184-185 (№ 5-6)

Kyiv – 2023

The collection is founded in 2004. Printed on a monthly basis

Certificate of printed mass media's state registration (re-registration): Series KB № 22632-12532IIP from April 17th, 2017

Printed by decision

of Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov
(protocol № 07 dated June 29, 2023)

The collection is a member of international database

Google Scholar; Index Copernicus (Poland); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (India).

Honored Chief Editor:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Chief Editor:

Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Editor-in-Chief:

Responsible editor: Ivanets N. V., Head of the Educational and Scientific Laboratory "Social Philosophy, Philosophy of Education and Educational Policy" (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Editorial Board:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophy Science, Prof., Member - cor. NAS of Ukraine, Acad. National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Vashkevich V. M., Doctor of Philosophy Sciences, Prof. (Ukraine, Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University)

Humenyuk B. I., Doctor of History Sciences, Prof. (Ukraine, Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University)

Kolesnyk V. F., Doctor of History. Sciences, Prof., Member-cor. National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Taras Shevchenko Kyiv National University)

Kuybida V. S., Doctor of Public Administration, Candidate of Sciences. of Legal sciences, Prof., (Ukraine, president of the All-Ukrainian Association of Masters of Public Administration)

Rafalskiy O. O., Doctor of History, Sciences, Prof. (Ukraine, I. F. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine)

Soldatenko V.F., Doctor of History Sciences, Prof., Member-cor. National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, I.F. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies, National Academy of Sciences of Ukraine)

Philosophical Sciences Editorial Board:

Vashkevich V. M., Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Hlushko T. P., Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Zhizhko T. A., Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Kyvylyuk O. P., Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Kyiv University of Intellectual Property and Law of the National University "Odesa Law Academy")

Panchenko L. M., candidate Philos. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Shindaulova Raushan, Doctor of Philosophy. Sciences (Kazakhstan, Kazakh National Conservatory named after Kurmangazy)

Yaroshenko A. O., Doctor of Philosophy. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Editorial board for political sciences and public management and administration:

Andrushchenko T. V., Doctor of Aviation. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Andryukaitene R., PhD, Social Sciences (Management), (Lithuania, Marijampol)

Bebyk V. M., Doctor of Aviation. of Science, candidate of psychological sciences, prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Kotyhorenko V. O., Doctor of Aviation. Sciences, Prof. (Ukraine, I.F. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine)

Kuybida V. S., Doctor of Public Administration, Candidate of Sciences. of legal sciences, prof., (Ukraine, president of the All-Ukrainian Association of Masters of Public Administration)

Novikova O. V., Doctor of aviation. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Timashova V. M., Doctor of aviation. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Editorial board for historical sciences:

Andrusyshyn B. I., Ph.D. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Humenyuk B. I., Doctor of History Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Yevtukh V. B., Doctor of History Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Makarchuk S. S., candidate history of Sciences, associate professor, manager (Mykolaiv, Regional Center for Search Research and Editorial and Publishing Activity)

Meleshchenko T. V., candidate history Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Potylchak O. V., Doctor of History Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Stoyan T. A., Ph.D. Sciences, Prof. (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov)

Hileya: Scientific Bulletin. – Kyiv : «Publishing house «Hileya», 2023. – Volume 184-185 (№ 5-6). – 119 p.

The collections' concept is based on a multifaceted scientific coverage of the problems of formation of informational civilization. The main headings cover areas of historical, philosophical and political sciences. It is designed for specialists in the humanities and socio-political sciences.

©Editorial board, 2023

©Authors of articles, 2023

© Ukrainian State University named after

Mykhailo Drahomanov, 2023

© Academy of Sciences of Ukraine, 2023

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Україні

Вінницьке представництво

(Вінницький національний технічний університет)
керівник **Денисюк С. Г.**, доктор політичних наук, професор
e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Дніпрівське представництво

(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара)
керівник **Вершина В. А.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: vivi.dp@ukr.net

Запорізьке представництво

(Запорізький національний технічний університет)
керівник **Ємельяненко Є. О.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Івано-Франківське представництво

(Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ)
керівник **Дзвінчук Д. І.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: fuid@ua.fm

Київське представництво

(Інститут права і сучасних технологій Київського національного
університету технологій та дизайну)
керівник **Дорошенко В. С.**, доктор наук з державного управління,
доцент
e-mail: vladimirdoroshenkosinger@gmail.com

Луганське представництво

(Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала, м. Северодонецьк)
керівник **Михайлюк В. П.**, доктор історичних наук, професор
e-mail: vital_mih@ukr.net

Миколаївське представництво

(Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського)
керівник **Шкуренко К. О.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Одеське представництво

(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)
керівник **Барвінська П. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: barwinskaja@ua.fm

Подільське представництво

(Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський)
керівник **Колосюк І. А.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

Полтавське представництво

(Полтавський факультет Національної юридичної академії
України ім. Ярослава Мудрого)
керівник **Кущепал С. В.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: svkutsepai@rambler.ru

Сумське представництво

(Сумський державний університет)
керівник **Дегтярьов С. І.**,
доктор історичних наук, професор
e-mail: starsergo@bigmir.net

Тернопільське представництво

(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка)
керівник **Кліш А. Б.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

Ужгородське представництво

(Ужгородський національний університет)
керівник **Мелеганч Г. І.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: melgi@ukr.net

Уманське представництво

(Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини)
керівник **Кривошея І. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Харківське представництво

(Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»)
керівник **Владленова І. В.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: vladlenova@email.ua

Хмельницьке представництво

(Хмельницький національний університет)
керівник **Гоцуляк В. М.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: gotsylak@ukr.net

Черкаське представництво

(Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького)
керівник **Васильчук С. О.**, доктор політичних наук, доцент
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Чернігівське представництво

(Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка)
керівник **Костирев А. Г.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: akostyrev@ukr.net

ПРЕДСТАВНИЦТВО

збірника «Гілея: науковий вісник» в Азербайджані

(Національна Академія Наук Азербайджану, м. Баку)
керівник **Махмудов М. А.**, доктор філософії
e-mail: matlabm@yandex.com

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника «Гілея: науковий вісник» в Польщі

(Університет імені Адама Міцкевича в Познані)
керівник **Димчик Р.**, доктор, викладач
e-mail: dymczyk@wp.pl

(Інститут історії Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові)
керівник **Моравец Н.**, доктор, викладач
e-mail: mornor@wp.pl

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

**Див. також: Сайт Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua/portal**

Розділ: Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць

Agencies of collection «Hileya scientific bulletin» in Ukraine

Vinnitsia Agency

(Vinnitsia National Technical University)
Director **Denysiuk S.G.**, Doctor of Political Sciences, Professor
e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Dnipro Agency

(Dnipro National Honchara University)
Director **Vershyna V.A.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: vivi.dp@mail.ru

Zaporizhia Agency

(Zaporizhia National Technical University)
Director **Iemelianenko E.O.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Ivano-Frankivsk Agency

(Prykarpatskii National Stefanyk University, Ivano-Frankivsk)
Director **Dychkovska G.O.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

Kyiv Agency

(Institute of Law and Modern Technologies of Kyiv National University of Technology and Design)
Director **Doroshenko V. S.**, candidate of historical sciences, associate professor
e-mail: vladimirdoroshenkosinger@gmail.com

Luhansk Agency

(Eastern Ukraine National Dal University)
Director **Mykhailiuk V.P.**, Doctor of Historical Sciences, Professor
e-mail: vital_mih@ukr.net

Mykolaiv Agency

(Mykolaiv National Sukhomlynskiy University)
Director **Shkurenko K.O.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Odesa Agency

(Odesa National Mechnykov University)
Director **Barvinska P.I.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: barwinskaja@ukr.net

Podilskyi Agency

(Podilskyi National Agro-Technical University, Kamianets-Podilskyi)
Director **Kolosiuk I.A.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

Poltava Agency

(Poltava Department of National Juridical Academy)
Director **Kucepal S.V.**, Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: svkutsep@rambler.ru

Symu Agency

(Symu National University)
Director **Dehtiarov S.I.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: starsergo@bigmir.net

Terнопil Agency

(Ternopil National Pedagogical Hnatiuk University)
Director **Klish A.B.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: klish_andriy@ukr.net

Uzhgorod Agency

(Uzhgorod National University)
Director **Meleganych G.I.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: melgi@ukr.net

Uman Agency

(Uman National Pedagogical Tychna University)
Director **Kryvosheia I.I.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Kharkiv Agency

(National Technical University "Kharkiv Politechnical Institute")
Director **Vladlenova I.V.**, Doctor of Philosophical Sciences, Professor
e-mail: vladlenova@email.ua

Khmelnysk Agency

(Khmelnysk National University)
Director **Gotsuliak V.M.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: gotsuliak@ukr.net

Cherkasy Agency

(Cherkasy National Khmelnytskii University)
Director **Vasylchuk E.O.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Chernigiv Agency

(T. G. Shevchenko National University Chernihiv College)
Director **Kostirev A. G.**, Candidate of Political Science, Associate Professor
e-mail: akostyrev@ukr.net

Agency of collection «Hileya scientific bulletin» in Azerbaijan

(Azerbaijan National Scientific Academy, Baku)
Director **Mahmudov M.A.**, Doctor of Philosophy
e-mail: matlabm@yandex.com

Agencies of collection «Hileya scientific bulletin» in Poland

(Adam Mitskevich University, Poznan)
Director **Dymchik R.**, Doctor, Lecturer
e-mail: dymczyk@wp.pl

(Institute of History of Dlugosha Academy, Chenstohov)
Director **Moravets H.**, Doctor, Lecturer
e-mail: mornor@wp.pl

You are welcome to visit our webpage: www.gileya.org
e-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Also visit: Webpage of National Vernadskyi Library of Ukraine:
www.nbuv.gov.ua/portal

Section: Scientific Publications of Ukraine: magazines and collection of scientific papers

DOI: [https://doi.org/10.31392/Hileya-PHILOSOPHICAL-2023.5-6\(184-185\).08](https://doi.org/10.31392/Hileya-PHILOSOPHICAL-2023.5-6(184-185).08)

УДК 165.12

ІНТУЇЦІЯ І ПРОБЛЕМА ПІЗНАННЯ

INTUITION AND THE PROBLEM OF COGNITION

Шепетяк О. М.,
доктор філософських наук,
професор, викладач у
Ruhr-Universität Bochum та Universität
Münster (Німеччина),
дослідник-стипендіат Alexander von
Humboldt-Stiftung
e-mail: Oleh.Shepetiak@ruhr-uni-bochum.de
ORCID: 0000-0001-5463-6475

Shepetiak Oleh.,
professor, Doctor of Philosophy,
Lecture at the Ruhr-Universität
Bochum and the Universität Münster
(Germany),
researcher-scholar
Alexander von Humboldt-Stiftung
e-mail: Oleh.Shepetiak@ruhr-uni-bochum.de
ORCID: 0000-0001-5463-6475

Людське пізнання є багатограним та складним феноменом. В епістемології відвічно триває дискусія про джерела знань, а двома ключовими позиціями в цих дискусіях виступають раціоналізм, послідовники якого стверджують, що джерелом знань є людський розум, та емпіризм, послідовники якого переконані, що джерелом знань є досвід. Метою нашого дослідження є показати, що в процесі пізнання важливу роль відіграє також інтуїція, значення якої для пізнання є не менш важливою, ніж розум і досвід. Для досягнення поставленої мети у статті проаналізовані парадокси імплікації, дефініції та множин.

Ключові слова: інтуїція, імплікація, дефініція, теорія множин, логіка, епістемологія, здоровий глузд.

Human cognition is a multifaceted and complex phenomenon. There is an eternal discussion in epistemology about the origins of knowledge. Two prominent positions in this discussion are rationalism and empiricism. The followers of rationalism say that the human mind is the origin of knowledge. The followers of empiricism say that experience is the origin of knowledge. The purpose of our research is to analyze the fact that intuition takes an important place in cognition. Its significance for cognition is as important as mind and experience. To achieve the set goal, the paradoxes of implication, definition, and sets are analyzed in this article.

Keywords: intuition, implication, definition, set theory, logic, epistemology, common sense.

Постановка проблеми. Одним із найбільш складним поняттям теорії пізнання є інтуїція. Прагнення все пояснити раціонально, логічно, аргументовано стимулює будь-якого дослідника оперувати такими категоріями, які підлягають раціональному аналізу. І все ж, живий досвід показує нам, що багато знань ми отримуємо інтуїтивно. Як би ми не прагнули уникнути нерационального пояснення процесу і сутності пізнання, ми не можемо уникнути проблеми інтуїції, яка наче скалка руйнує спроби раціоналізувати феномен пізнання.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз проблеми інтуїції та її ролі в пізнанні ми основуватимемо на роботах класиків епістемології та логіки, серед яких особливе місце займають творці концепції логіцизму Готтлоб Фреге та Бертран Расселл, представники Шотландської школи здорового глузду Томас Рід Дейвід Стюарт, Джеймс Бітті та Дугалд Стюарт, концепцію яких прийнято називати common-sense philosophy.

Метою цього дослідження є проаналізувати роль інтуїції в логіці та епістемології на прикладі парадоксів імплікації, дефініції та множин, і висвітлити цю проблему у світлі надбань представників Шотландської школи здорового глузду.

Виклад основного матеріалу. Неабиякою є роль інтуїції у формальній логіці, в якій інтуїція яскраво проявляється в парадоксах імплікації. Складні судження в логіці формуються за допомогою логічних сполучників, які діляться на категоричні та умовні, залежно від типу складного судження, які утворюються за їх допомогою. Основними умовними судженнями є імплікативне та еквівалентне. Імплікативне судження формується із двох підрядних суджень, серед яких одне логічно впливає з іншого. Судження, з якого впливає інше, називають антецедентом. Судження, яке впливає з антецеденту, називають консеквентом. В живій мові імплікативне судження формується за допомогою сполучника «якщо... то...». Логічний аналіз імплікативного судження, проведений за допомогою методу таблиці істинності, показує, що за наявності у ньому двох змінних, тобто двох простих суджень, які за допомогою функтора імплікації складають складне, кожен з яких відповідно до логічного закону виключеного третього може мати не більше і не менше двох істиннісних значень, тобто бути або істинним, або хибним, імплікація налічує чотири конфігурації істиннісних значень, а саме 1) при істинному антецеденті та істинному консеквенті імплікація істинна, 2) при істинному антецеденті та хибному консеквенті імплікація хибна, 3) при хибному антецеденті та істинному консеквенті імплікація істинна, 4) при хибному антецеденті та хибному консеквенті імплікація істинна. Більшість побудов імплікативного судження дають точні результати. Однак можливі й такі побудо-

ви імплікації, в яких при правильній побудові відношень, результати суперечать здоровому глузду. Наприклад, у судженні «Якщо Лондон знаходиться у Франції, то сніг білий» антецедент є хибним судженням, а консеквент – істинним. Це означає, що така імплікація мала би бути істинною. Все ж, кожна тверезо мисляча людина розуміє, що між місцезнаходженням Лондона та кольором снігу немає жодного зв'язку. Подібна ситуація складається із судженням «Якщо Лондон знаходиться у Франції, то сніг чорний». У такому судженні обидва прості судження, тобто і антецедент, і консеквент, хибні. Відповідно до таблиці істинності для імплікації, таке умовне судження істинне. У судженні «Якщо Лондон знаходиться в Англії, то сніг білий» обидві змінні, як і з них утворене складне судження істинні. Відповідно до правил побудови імплікативного судження, ми вимушені назвати наведені судження правильними. Лише здоровому глузду вони видаються нонсенсом.

Для вирішення парадоксу імплікації у математичній логіці сполучник імплікації, який прийнято позначувати символом « $\rightarrow$ », замінюють впливанням впливання, позначуваним символом « $\dashv$ ». Впливання, або як його ще називають – каузальна імплікація, на відміну від простої імплікації включає в себе не тільки формальні вимоги до побудови умовного судження, а й враховує чинник достатньої умови [1]. Антецедент каузальної імплікації повинен бути достатньою умовою консеквента. В логіці сформовані два типи умов: достатня і необхідна. Достатньою умовою для В є якість А, якщо А вистарчає для виникнення В. Наприклад, дощ (А) є достатньою підставою для того, щоби дорога була мокрою (В). Однак, дорога може бути мокрою і з іншої причини, аніж дощ. Тому в цьому випадку А є достатньою, але не необхідною причиною для В. Необхідною умовою для В є будь-яке А, без якого В не може існувати, але А не обов'язково вистарчає для того, щоби з'явилося В. Наприклад, досягнення повноліття (А) є необхідним для користування виборчим правом (В), тобто неповнолітній не може бути виборцем. Однак одного повноліття (А) недостатньо, щоби бути виборцем (В). Для В у цьому випадку потрібно ще й наявність громадянства, психічне здоров'я тощо. Каузальна імплікація передбачає урахування достатньої підстави. Однак не існує логічної процедури для визначення достатньої підстави речей і явищ. Це прерогатива інтуїції, яка не вписується у вузькі рамки логіки. Навіть найвитонченіші логічні форми інколи неспроможні вирішити поставлені перед ними проблеми без нелогічної, ірраціональної та так часто знехтуваної інтуїції.

Ще одним вражаючим розділом логіки, в якому не обійтись без інтуїції, є дефініція (визначення). Вона складається з двох частин: дефінієндум, тобто поняття, яке визначається

ся, та дефінієнс, тобто набір понять, за допомогою яких щось визначається. Дефінієнс, у свою чергу складається з родового поняття, до обсягу якого дефініція включає поняття-дефінієндум, та понять, які окреслюють специфічні ознаки, котрі вирізняють обсяг поняття дефінієндуму від усіх інших представників родового поняття. Судження «Квадрат – це прямокутний ромб»¹ є найбільш спрощеним прикладом дефініції. У ній поняття «квадрат» є дефінієндумом, «ромб» – родовим поняттям, а «прямокутний» – специфічною ознакою. З формальної точки зору дефініція не викликає жодних зауважень. Однак, коли ми задамо собі питання: для чого вона потрібна?, то відповідь на це питання не матиме нічого спільного з логічною формалізацією. Дефініція потрібна для того, щоби відповісти на чиесь питання про сутність якоїсь речі або явища. Це означає, що дефініція необхідна лише тоді, коли хтось не знає, але хоче знати, чим щось є. Відповідаючи на питання про сутність чогось, ми завжди будемо дефініції, якими переповнені не тільки шкільні підручники, а й у спрощеному варіанті жива мова. У будь-якому підручнику з логіки ми знаходимо кілька основних правил її побудови, а саме: 1) поняття визначається через найближчий рід та видові відмінності; 2) дефініція повинна бути співрозмірною; 3) видовою відмінністю повинна бути тільки ознака або група ознак, які притаманні тільки даному поняттю і відсутні в інших поняттях, що належать до цього ж роду; 4) дефініція не повинна містити в собі коло, тобто дефінієндум не повинен визначатися за посередництвом такого поняття, яке само стає ясним тільки через дефінієндум; 5) дефініція не повинна бути заперечною; 6) дефініція не повинна містити логічних суперечностей; 7) дефініція повинна бути ясною і чіткою. В дефініції «Квадрат – це прямокутний ромб» дотримані всі з наведених правил. Але, якщо ми за допомогою цього визначення намагаємося пояснити, що таке квадрат, людині, яка не знає, що таке ромб і прямокутник, тоді наше визначення позбавлене сенсу. Якщо цілком дефініції є пояснення, то вона в частині дефінієнсу повинна використовувати лише ті поняття, які відомі адресату. Це неписане правило важливіше, аніж усі писані, оскільки дотримання будь-яких правил позбавлене сенсу, якщо визначення залишається незрозумілим. При цьому підбір зрозумілих понять виходить за межі логічної формалізації. Це – ірраціональна царина пізнання.

Все ж, серед усіх частин логіки роль інтуїції найбільш очевидна в ученні про модальність. Відповідно до пропозиції Канта, модальні судження поділяють на аподиктичні (необхідні), асерторичні (дійсні) та проблематичні (можливі). Для унаочнення відношення між модальними судженнями використовують запропоновану Готтфрідом Вільгельмом Ляйбніцем модель можливих світів. Уявімо

собі, що окрім нашого дійсного світу, існують безліч інших світів, в яких реалізовано все, що лишень можна помислити в рамках логіки і здорового глузду. В цій моделі істинні аподиктичні судження є істинними в усіх можливих світах. Наприклад, судження « $A=A$ » є істинним в усіх світах, оскільки воно виражає логічну закономірність. Істинне асерторичне судження є істинним тільки у нашому дійсному світі. Наприклад, судження «Париж – столиця Франції» є істинним у нашому світі. Хоч це судження є істинним, воно не мусить таким бути, оскільки воно не впливає із законів логіки: в будь-який момент французький парламент може перенести столицю до хоч якого іншого міста. Проблематичні судження є істинними принаймні в одному із можливих світів, але не в дійсному. Наприклад, судження «Мюнхен – столиця Німеччини» може бути істинним, оскільки воно не суперечить законам логіки, але в дійсному світі таким не є. Моделювання можливих світів є схемою, яка унаочнює відмінність між різними типами модальності. З її раціями важко не погодитися. Проте ця модель не підлягає емпіричній перевірці. Як ідеальний світ фізики, так і можливі світи логіки є лише вигадкою науковців. І все ж, це – не просто вигадка. Вона допомагає сконструювати модель, яка розкриває нові грані універсуму та прокладають науці шлях до нових вершин. Тут своє застосування знайшла інтуїція вчених.

Як й у випадку з парадоксом імплікації, дефініцією та теорією можливих світів, інтуїція та здоровий глузд є єдиним можливим вирішенням чи не усіх логічних парадоксів від апорій Зенона до сучасних проблем логіки. Не уникнула проблеми інтуїції й математика, в якій, незважаючи на те, що йдеться про вірець точної науки, також присутні парадокси. Чи не найвідомішим із математичних парадоксів є парадокс множин, вперше описаний Бертраном Расселлом у 1902 році листі до Готтльоба Фреге [3, с. 59], який часто називають антиномією Расселла. Зміст цього парадоксу до смішного простий: Усі множини можна поділити на два різновиди: закриті і відкриті. Відкритою множиною є така, яка не є елементом самої себе. Наприклад, множина столів не є столом, а отже не є елементом самої себе і є відкритою. Закритою множиною називають таку, яка є елементом самої себе. До прикладу, множина множин є множиною, а отже включається в себе і є закритою. Окрім відкритих і закритих множин, інших немає і бути не може. Множина закритих множин є елементом самої себе, а тому є закритою множиною. Натомість, з множиною відкритих множин не так просто. Якщо вона відкрита, то мусить не бути елементом самої себе. Оскільки окрім двох згаданих видів множин інших не буває, то множина відкритих множин мусить бути елементом множини закритих множин, тобто закритою

множиною. Якщо ж вона є закритою множиною, тоді вона мусить бути елементом самої себе, тобто відкритою множиною. Якщо ж вона відкрита, то вона не є елементом самої себе. Отже, вона не є ані закритою, ані відкритою. А такого не може бути.

Рассел не тільки описав парадокс множин, а й запропонував його вирішення за допомогою ним сформульованої «теорії типів» [5]. Учений твердив, що множина і її складники є різними типами форм мислення і не можуть підлягати аналізу на одному і тому самому рівні. Таке вирішення парадоксу задовольнило не все наукове співтовариство. Паралельно до Рассела і Вайтгеда своє вирішення аномалії запропонували німецькі математики Ернст Фрідріх Фердинанд Цермело і Адольф Абрагам Галеві Френкель. Їхнє вирішення отримало назву теорії множин Цермело-Френкеля. Вивівши низку аксіом у теорії множин, ці вчені показали, що закриті і відкриті множини Рассела взагалі не є множинами, а лише класами, оскільки вони не вписуються в основні аксіоми. У дослідженнях Цермело і Френкеля парадокс Рассела разом із парадоксом Георга Кантора привів до відмови від наївної теорії множин і переходу до її удосконаленого варіанту. Незважаючи на очевидні підстави для відмови від наївної теорії множин, основний поштовх для такого переходу дали не проблеми, що склалися в цій галузі науки, а внутрішня та ірраціональна інтуїція вчених, а також неможливість чітко дефініювати множину, оскільки «поняття множини є одним із первісних математичних понять і не піддається означенню» [6, с. 7].

Тема ролі інтуїції в пізнанні зайняла своє місце у філософії відразу ж, як тільки аналіз проблеми теорії пізнання з'явилися на сторінках філософських праць. Вона присутня вже в діалогах Платона. Атенський геній, змальовуючи процес пізнання, наголошував, що розум отримує своє знання не від матеріального світу, а шляхом пригадування того, що душа бачила у світі ідей. Так, пізнання речі, на думку Платона, відбувається не емпірично, а інтуїтивно. І навіть більше: таке пізнання не є повністю логічним. Це – пригадування, схоже до того, коли людина прокинувшись зранку пригадує своє сновидіння. Платона слушно називають раціоналістом, позаяк він вважав джерелом знання рацію, а не досвід. Однак це знання актуалізується у формі інтуїції.

Розпал епістемологічної дискусії спостерігався у XVII-XVIII століттях. Саме в той час завершено форму отримали основні концепції теорії пізнання. У британському науковому середовищі домінантним поглядом на проблеми пізнання став емпіризм. Англійські емпіристи основували свої погляди на знаменитій тезі Джона Локка «*Nihil est in intellectu, quod non antea fuerit in sensu*». Така позиція дала мислителям цього напрямку право вважати, що

розум до зустрічі зі світом є *tabula rasa*. Лише зіткнення розуму і світу породжує знання, які записуються в розумі, як на чистій дошці. Локк щоправда розрізняє між внутрішнім (*reflexion*) та зовнішнім досвідом (*sensation*). Навіть враховуючи ці класифікації й розрізнення, йдеться про чуттєве сприйняття. Також він проводить розрізнення між первинними чуттями, тобто такими, що не залежать від органів чуттів, та вторинними, себто тими, що породжуються в момент зіткнення проявів речей і органів чуття. Якщо б Локк жив у наш час, він певне використав би алегорію електронного носія інформації, замість чистої дошки. Роль пізнавального суб'єкта в такій концепції зводиться виключно до виконавчого протоколювання досвіду. Тут зовсім відсутня творчість людини, яка пізнає. З таких міркувань витікає висновок, що розум в принципі можливий тільки завдяки тому, що існують чуття, які сприймають інформацію та передають її до розуму, як до сховища. До таких висновків дійшов французький просвітник Етьєн Бонно де Кондильяк, який твердив, що кожна людина є наче статуя, якій даровані чуття. Навіть за наявності найпростішого із чуттів – нюху, статуя здатна порівнювати отримані дані, що закладає початок розуму.

Безпосередньою антитезою до англійського емпіризму стала Шотландська школа здорового глузду, позицію якої прийнято називати *Common-Sense-Philosophy*. Засновник цієї школи Томас Рід [4] вважав, що людина пізнає світ інтуїтивно, за посередництвом здорового глузду. Досвід видає людині численні ідеї, не сумісні зі здоровим глуздом, а тому вони неспроможні сформувати завершене знання. Англійські емпіристи стояли на позиціях досвідного сприйняття. Вони вважали, що чуття сприймають дійсність і передають її розуму у формі простих ідей. Лишень тоді розум методом спекуляцій та логічних надбудов формує з них складні ідеї. Рід, на протигагу емпіристів, вважав, що сприйняття дійсності відбувається виключно за посередництвом інтуїції. Сама вона дозволяє відрізнити істинне сприйняття від хибного; саме їй належить заслуга в тому, що людський розум сприймає цілісні об'єкти і здатен навіть без експериментальних доказів сформулювати правильне уявлення про речі. Рід наголошував, що сприйняття образів речей, про які вели мову емпіристи, є насправді ілюзією. Образи, якщо вони й сприймаються котримось із чуттів, то тільки зором. Інші чуття не творять образів. Зір здатен образно сприйняти лише речі. Однак існує безліч явищ, які взагалі не сприймаються образно. Бездоказове, але водночас істинне, сприйняття можливе, на думку Ріда, завдяки інтуїції.

Поняття інтуїції чи здорового глузду, як їх зображав Рід, викликає низку запитань: звідки вона береться? Вона є вродженою здатністю людини, чи набутою? Багато важливих питань

Рід оминає. Все ж, саме йому належить заслуга у піднесенні інтуїції до рівня теми епістемологічної дискусії. Ним закладені ідеї продовжили його послідовники. Зокрема Джеймс Бітті зводить принципи здорового глузду до повної суб'єктивності. На його думку істинним потрібно вважати те, у що ми на основі нашої людської природи змушені вірити, тобто те, що нам видається очевидним і не викликає сумнівів [2]. Інший послідовник Ріда, шотландець Дугалд Стюарт у власних розмислах рухався в іншому напрямку, аніж Бітті. Він пропонував повністю відмовитися від терміну «принципи здорового глузду». Натомість Стюарт був схильний вести мову про фундаментальні закони віри (*fundamental laws of belief*) [7]. Цим новим для філософії терміном Стюарт називав щось очевидне і необхідне для подальшого світосприйняття. На відміну від принципів здорового глузду Бітті, Стюартові фундаментальні закони віри є дуже обмеженими у своїй кількості та найзагальнішими і найнеобхіднішими принципами пізнання. До їх числа вчений пропонував зараховувати лише математичні аксіоми та метафізичні трансцендентні поняття.

Висновки. Перелік схожих прикладів як із фізики, логіки, математики, так і з інших наук, можна продовжувати до безконечності. Однак вже сказано достатньо, щоби побачити роль інтуїції в пізнанні. Вчений не є лише протоколістом, який занотовує побачене, мін моделює і конструює дійсність. Відношення людини до дійсності є креативною. Підхід людини до творіння не завжди є раціональним, позаяк творчість не буває раціональною. Важко уявити художника, який накладаючи фарби на полотно прислуховується до свого розуму, а не до серця. Напевне, картина, написана під диктовку розуму, мала би невисоку естетичну цінність. Більшість героїчних людських вчинків ми не наважуємося називати раціональними. Герої, які змінювали цивілізації та закладали основи культури, чинили в супереч розуму. Вчений, який жертвує свої літа для того, щоби довести свою гіпотезу, йде за покликком серця. Інколи науковець, який не маючи жодних доказів та жодної підтримки наукового співтовариства, виглядає божевільним, коли працює, нехтуючи собою, задля віднайдення доказів того, що від достеменно знає, бачить, відчуває, але не може довести.

Якими б не були офіційні вимоги до підготовки дисертаційних досліджень, кожен, хто їх готував, погодиться, що дисертація починається не з теми, не з матеріалу, не з плану, а з ідеї, яка приходить нізвідки, з'являється, наче блискавка серед ясного неба, пронизує і водночас зачаровує. Зазвичай ця ідея абсурдна, позбавлена будь-якої доказової бази, чи якоїнебудь раціональності. Вчений це розуміє, але відмовитися від ідеї не може. Вся цінність дисертації в цій ідеї. Зачарований власним

відкриттям, учений шукає аргументи, щоби довести своє нове переконання, прагне раціоналізувати свою ідею, зробити її прийнятною для наукового середовища. Звідки ж ця ідея? З інтуїції, внутрішнього відчуття. Без інтуїції немає пізнання, немає ні науки, ні мистецтва, ні філософії. Пізнання без інтуїції помирає у застиглих, мертвих формах. Саме інтуїція приносить новизну у дисертації, викликає естетичне захоплення від творів мистецтва, руйнує старе, щоби будувати нове. Саме інтуїції людство завдячує своїм прогресом у всіх царинах пізнання. Інтуїція завжди нераціональна. Раціоналізація з'являється згодом, коли вчений чи митець намагається виразити своє нове світобачення. Він руйнує усталені норми, щоби сформулювати нові.

Список використаних джерел

1. Андерсон А. Р., Белнап Н. Спричинення: логіка актуальності та необхідності. Принстон: Університетська преса, 1975.
2. Бітті Дж. Твір про природу і незмінність істини. Протистояння софістиці та скептицизму. Видання шосте. Лондон: Надруковано для Едварда і Чарльза Ділі, 1778.
3. Фреге Г. Расселс Короткий опис Фреге vom 16. Червень 1902 року. Briefwechsel mit D. Hilbert, E. Husserl, B. Russell. Гамбург, 1980.
4. Рід Т. Дослідження людського розуму про принципи здорового глузду. Глазго, Лондон, 1764 рік.
5. Рассел Б., Уайтхед А. Н. Principia mathematica. Кембридж, 1910 рік.
6. Соколенко О. Вища математика: Підручник. Київ: Академія, 2003. С. 7.
7. Стюарт Д. Елементи філософії людського розуму. Олбані, 1822 рік.

References

1. Anderson A. R., Belnap N. Entailment: the logic of relevance and necessity. Princeton: University Press, 1975.
2. Beattie J. An Essay on the Nature and Immutability of Truth. // Opposition to Sophistry and Scepticism. Sixth edition. London: Printed for Edward and Charles Dilly, 1778.
3. Frege G. Russells Brief an Frege vom 16. Juni 1902. // Briefwechsel mit D. Hilbert, E. Husserl, B. Russell. Hamburg, 1980.
4. Reid Th. Inquiry into the Human Mind on the Principles of Common Sense. Glasgow, London, 1764.
5. Russell B., Whitehead A. N. Principia mathematica. Cambridge, 1910.
6. Sokolenko O. Vyshcha matematyka: Pidruchnyk. Kyiv: Academia, 2003. S. 7.
7. Stewart D. Elements of the Philosophy of the Human Mind. Albany, 1822.

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Гарбар Г. А. Туризм як чинник соціалізації молоді.....	7
Захарчук О. Ф. Концептуальна критика демократії в соціально-філософських поглядах Фрідріха Ніцше.....	14
Кривега Л. Д., Сухарева К. В. Категорія естетики «прекрасне»: історичний екскурс і сучасність.....	19
Нежива С. М. Філософська інтерпретація безпеки життєдіяльності.....	25
Русул О. В. Культурний космополітизм і етнокультурна національна ідентичність в епоху глобалізації.....	30
Терещенко О. В. Соціальні практики культурації мігрантів.....	34
Турпак Н. В. Основоположні цінності українського народу: архетипні витoki та вияв в сучасній культурі.....	40
Шепетьяк О. М. Інтуїція і проблема пізнання.....	45

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Герасимович В. А. Специфіка національних стилів ведення переговорів як фактор у вирішенні політичних конфліктів: між глобальним і локальним.....	50
Демешок О. О., Гордійчук В. В., Андріянова Н. М., Шпура М. І. Стратегування економічної складової національної системи стійкості України.....	55
Крупеня І. М., Слободяник О. І. Вимушена міграція в умовах російсько-української війни та її наслідки для генофонду України.....	61

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Дем'янів Ю. І. Становлення Українсько-Польських міждержавних відносин (1991-1993 рр.).....	66
Лукашенко А., Мордвінцев В. Особливості впливу дуалістичних релігійних представлень на течії соціокультурного життя та формування сакрального типу державної влади на території Східної Європи.....	72
Сабат П. В. Історія виникнення та формування свята співстраждання Пресвятої Богородиці в УГКЦ.....	82
Хавалко С. З. Формування колекції Львівського історичного музею: збірка Болеслава Ожеховича і її місце у сучасній фондovій колекції.....	86
Шемета Ю. М. Неетичні вчинки у вчительському повсякденні київського навчального округу ХІХ – початку ХХ ст.....	95
Штокалюк Д. Ядерне роззброєння України та наслідки.....	102

 CONTENT

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Garbar G. A. Tourism as a Factor of Youth socialization.....	7
Zaharchuk O. F. Conceptual criticism of Democracy in the Social-Philosophical views of Friedrich Nietzsche.....	14
Kryvega L. D., Sukhareva K. V. The Aesthetics category «Beautiful»: a Historical Excursion and the Present.....	19
Nezhyva S. Philosophical interpretation of Life safety.....	25
Rusul O. V. Cultural Cosmopolitanism and Ethno-cultural national Identity in the Era of Globalization.....	30
Tereshchenko O. V. Social practices of Migrant culture.....	34
Turpak N. V. Fundamental values of the Ukrainian people: Archetypal origin and Manifestations in Modern culture...40	
Shepetiak O. Intuition and the Problem of Cognition.....	45

POLITICAL SCIENCES

Herasymovych V. A. The Specificity of National Negotiation Styles as a Factor in Resolving Political conflicts: between Global and Local.....	50
Demeshok O., Hordiichuk V., Andriianova N., Shpura M. Strategizing the Economic component of the National resilience system of Ukraine.....	55
Krupenya I. M., Slobodiannyk O. I. Forced migration in the Conditions of the Russian-Ukrainian war and its Consequences for the Gene pool of Ukraine.....	61

HISTORICAL SCIENCES

Demianiv Yu. I. Formation of Ukrainian-Polish interstate relations (1991-1993).....	66
Lukashenko A., Mordvintsev V. Peculiarities of the Influence of Dualistic religious ideas on the Currents of Socio-cultural life and the Formation of a Sacred type of State power in the Territory of Eastern Europe.....	72
Sabat P. V. The history of the Origin and Establishment of the Feast of the Virgin of suffering in UGCC.....	82
Khavalko S. Z. The formation of the Collection of the Lviv historical museum:the Collection of Boleslav Ozhekhovych and its Role in the Modern stock collection.....	86
Shemeta Yu. M. Unethical actions in the Teachers everyday life of the Kyiv educational district at 19th and the Beginning of the 20th centuries.....	95
Shtokaliuk D. Nuclear disarmament of Ukraine and Negative consequences for it.....	102